

Hankintalaki, EU:n valtiontukisäännökset ja Business Finlandin myöntämä rahoitus

Sisällysluettelo

1 Ohjeen soveltamisala	1
2 Hankintalaki Business Finlandin rahoittamissa projekteissa	1
3 Hankinnan arvon laskeminen	2
4 Hankintamenettelyn valinta	2
5 Suorahankinnat	3
6 Kilpailuttamisen vaiheet	4
7 Hankinnasta ilmoittaminen	4
8 Hankintapäätös	4
9 Hankintasopimuksen tekeminen	4
10 Poikkeukset hankintalain soveltamisesta	4
11 Lisätietoja julkisista hankinnoista	5

1 Ohjeen soveltamisala

Ohje on tarkoitettu auttamaan Business Finlandin rahoituksen saajia hankintalain noudattamisessa, mutta se ei kuitenkaan kerro yksityiskohtaisesti sitä, miten itse kilpailutus tehdään. Tässä ohjeessa on otettu huomioon EU:n valtiontukisääntöjen vaikutukset.

Työ- ja elinkeinoministeriön ja kuntaliiton ylläpitämillä www.hankinnat.fi -sivuilta löytyy ohjeistusta hankintojen tekemiseksi.

Kun hankinnan tekijä saa hankintaansa Business Finlandin rahoitukseen sisältyvää tai muuta **julkista tukea yli 50 prosenttia**, tulee rahoituksen saajasta **hankintayksikkö** ja tämän on noudatettava hankinnan tekemisessä lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) eli [hankintalakia](#).

Hankintalain soveltamisalaan kuuluvat **tavara-, palvelu-, rakennusurakkahankinnat** sekä **käyttöoikeussopimukset**. - Huomaathan, että työsopimukset eivät ole ulkoisia hankintoja, joten hankintalaki ei siis koske työntekijöiden palkkaamista palkkasuhteeseen.

Business Finlandin rahoituksen osalta avustus on aina julkista tukea, mutta lainarahoituksen osalta tukea on vain rahoituspäätöksessä ilmoitettu korkotuki.

Hankintayksiköiden, joita ovat esimerkiksi kunnat, yliopistot, valtion viranomaiset ja julkisoikeudelliset laitokset, on aina noudatettava hankintalakia riippumatta siitä, mikä Business Finlandin tai muun julkisen rahoittajan rahoitusosuus on.

2 Hankintalaki Business Finlandin rahoittamissa projekteissa

Julkisten hankintojen sääntelyn tavoitteena on julkisten varojen tehokas käyttö, markkinoilla olevan kilpailun hyödyntäminen, ehdokaiden ja tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun toteutuminen, avoimuus ja suhteellisuus.

Hankinta tulee kilpailuttaa hankintalain mukaisesti, kun hankinnan arvonlisäveroton kokonaisarvo on 60 000 euroa tai enemmän. Lähtökohtaisesti **kaikki vähintään 60 000 euron hankinnat tulee kilpailuttaa hankintalain mukaisesti**. Tarkemmat kynnysarvot löydät [täältä](#).

Hankintalaissa säännellään periaatteet ja menettelytavat, joita hankintojen tekemisessä noudatetaan. Hankintalaissa ei säännellä, mitä hankitaan ja millaisin ehdoin. Hankittavasta palvelusta tai tavarasta – hankinnan sisällöstä, laadusta ja hankinnan ehdoista – päättää aina yksin ostaja.

Jotta hankintalain ja/tai oman organisaation hankintaohjeistuksen noudattaminen voidaan todentaa, tulee **hankinnan eri vaiheet dokumentoida** hankintalain, omien ohjeiden ja tämän ohjeen edellyttämällä tavalla.

3 Hankinnan arvon laskeminen

Jotta ennen hankintaprosessin aloittamista voitaisiin valita oikea hankintakategoria (pienhankinta, kansallinen hankinta tai EU-hankinta) ja toimia säädösten edellyttämällä tavalla, on laskettava hankinnan ennakoitu arvo. Arvo on laskettava parhaan sillä hetkellä saatavilla olevan tiedon mukaan.

Yksittäisen hankinnan ennakoitu arvo on sopimuksen ennakoitu arvonlisäveroton kokonaisarvo tai kokonaiskorvaus optio- ja pidennysehdot mukaan lukien. Hankinnan kokonaisarvoon lasketaan siis mukaan kaikki palveluntarjoajalle syntyvät kustannukset, joista ostaja maksaa (ml. esim. matkakulut).

Toistaiseksi voimassaolevan tai määräaikaisen, yli 48 kuukautta voimassa olevan, sopimuksen osalta ennakoitu arvo on sopimuksen ennakoitu arvonlisäveroton kuukausiarvo kerrottuna 48:lla.

Hankintalain 31 §:ssä on nimenomainen kielto pilkkoa hankinta eriin tai laskea sen arvoa poikkeuksellisin menetelmin hankintalain säännösten soveltamisen välttämiseksi.

Hankinta on kuitenkin mahdollista jakaa osiin. Hankinnan jakamisen osiin tulee perustua todellisiin taloudellisiin tai teknisiin seikkoihin, jotka hankintayksiköiden tulee pystyä näyttämään tarvittaessa toteen.

Hankkeeseen ostettavat palvelut ja/tai tavarat katsotaan lähtökohtaisesti yhdeksi hankinnaksi (luonteva hankintakokonaisuus), sillä luontevasti samanaikaisesti kilpailutettavien saman tyyppisten hankintojen tulisi katsoa kuuluvan samaan hankintakokonaisuuteen. **Jos kyse ei ole yhdestä ja samasta hankintakokonaisuudesta, tulee rahoituksen saajan tämä erikseen perustella ennen hankinnan tekemistä hankintapäätöksessä tai sitä vastaavassa asiakirjassa, hankintakohtaisesti.**

Mikäli rahoituksen saajan on tarpeen tehdä hankintoja toistuvasti, pieninä erinä ja useita, tulee tällöin käyttää puitejärjestelyä (kilpailuttaa puitesopimus).

4 Hankintamenettelyn valinta

Tavara- ja palveluhankinnoissa noudatetaan seuraavia kynnysarvoja	
Hankinnan arvo	Menettely
Alle 60 000 € (alv 0 %)	Kyseessä on kynnysarvon alittava hankinta. Tuen saaja toteuttaa parhaaksi katsomallaan tavalla (huom. dokumentointi)
60 000 € - 213 999 € (alv 0 %)	Hankinta tulee kilpailuttaa kansallisesti Hilma-järjestelmän kautta.
214 000 € tai enemmän (alv 0 %)	Hankinta tulee kilpailuttaa EU-kynnysarvot ylittävänä Hilma-järjestelmän kautta

4.1 Kynnysarvon alittavat hankinnat (alle 60 000 € (alv 0 %))

Business Finland edellyttää, että rahoituksensaaja noudattaa oman organisaationsa ohjeistusta ja menettelytapoja hankintojen tekemiseksi. Tuen saajan tulee kuitenkin dokumentoida hankintaprosessi. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tilaukseen liittyvät dokumentit tulee arkistoida. Dokumenteiksi riittävät yleiset kaupasta saatavat dokumentit, esim. tilausvahvistus, toimitusehdot, lasku toimituksesta.

Dokumentointi kun hankinnan arvo on alle 60 000 € (alv 0 %)

- Dokumentointi tulee säilyttää, kunnes hanke on hyväksytysti loppuraportoitu (Tarjouspyyntö kokonaisuudessaan mukaan lukien tuottajalle lähetetyt sähköpostit, tositteet, jne.; Tarjous; Tilausvahvistus; Hankintasopimus)
- Perustelumuistio. Tilanteissa, joissa rahoituksella ostettavien hankintojen arvo on yli 60 000 € (alv 0 %) mutta hankintojen katsotaan muodostavan useita kokonaisuuksia, jotka yksittäisinä alittavat kansallisen kynnysarvon.

Vinkejä pienhankintojen kilpailuttamiseen löydät [täältä](#).

4.2 Kansalliset hankinnat

Kynnysarvo kansallisille hankinnoille on 60 000 euroa. Hankinnoista, jotka ovat arvoltaan vähintään 60.000 euroa, on tehtävä Hilma-ilmoitus. Kansallisille hankinnoille ei ole hankintalaissa säädettyjä menettelyjä, mutta hankinta on tehtävä siten, että sillä taataan hankintamenettelyyn osallistujien ja muiden toimittajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu. Lisäksi toiminnan on oltava avointa ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottavaa.

4.3 EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat

EU-kynnysarvo on keskushallintoviranomaisilla 135 000 euroa ja muilla hankintayksiköillä 209 000 euroa. EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa hankinta voidaan tehdä avointa -, rajoitettua -, neuvottelu- tai kilpailullista neuvottelumenettelyä, innovaatiokumppanuutta, suorahankintaa, puitejärjestelyä, sähköistä huutokauppaa, dynaamista hankintajärjestelmää, sähköistä luetteloa tai suunnittelukilpailua käyttäen

5 Suorahankinnat

Pääsääntönä julkisissa hankinnoissa on, että kaikki hankinnat on kilpailutettava. **Suorahankinnan käyttäminen on poikkeus** tästä pääsäännöstä. Syy suorahankinnan käyttämiseen on aina **todettava ennalta hankintapäätöksessä** ja suorahankintaperuste on oltava jokin hankintalaissa (hankintalain 40 §) mainituista suorahankintaperusteista. Suorahankinta on mahdollinen myös lisätilauksissa (hankintalain 41 §), edellyttäen että lisätilaus perustuu aiemmin kilpailutettuun sopimukseen. **Huom. väärin tehty ja/tai perusteltu suorahankinta on peruste rahojen takaisinperinnälle.**

Suorahankinnassa hankintayksikkö neuvottelee valitsemiensa toimittajien kanssa hankintasopimuksen ehdoista julkaisematta etukäteen hankintailmoitusta.

Hankintayksikkö voi valita suorahankinnan, jos:

- 1) avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei ole saatu lainkaan osallistumishakemuksia tai tarjouksia taikka soveltuvia osallistumishakemuksia tai tarjouksia; lisäedellytyksenä on, että alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta;
- 2) teknisestä tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä vain tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan; lisäedellytyksenä on, että järkeviä vaihtoehtoisia tai korvaavia ratkaisuja ei ole eikä kilpailun puuttuminen johdu hankinnan ehtojen keinotekoisesta kaventamisesta;
- 3) hankinnan tarkoituksena on ainutkertaisen taideteoksen tai taiteellisen esityksen luominen tai hankkiminen;
- 4) sopimuksen tekeminen on ehdottoman välttämätöntä, eikä säädettyjä määräaikoja voida noudattaa hankintayksiköstä riippumattomasta, ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi;
- 5) hankittava tavara valmistetaan vain tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten eikä kyseessä ole massatuotanto tavarantoimittajan valmistamisen taloudellisen kannattavuuden varmistamiseksi tai tutkimus- ja kehityskustannusten kattamiseksi;
- 6) hankinta koskee perushyödykemarkkinoilla noteerattuja ja sieltä hankittavia tavaroita;
- 7) tavarat hankitaan erityisen edullisesti liiketoimintansa lopettavalta toimittajalta, pesänhoitajalta tai selvittäjältä maksukyvyttömyysmenettelyn, akordin tai vastaavan menettelyn seurauksena;
- 8) kyseessä on palveluhankinta, joka tehdään suunnittelukilpailun perusteella ja joka on suunnittelukilpailun sääntöjen mukaan tehtävä kilpailun voittajan kanssa, tai jos voittajia on useita, näistä jonkun kanssa; tällöin kaikki voittajat on kutsuttava osallistumaan neuvotteluihin.

Suorahankinnassa ei voi vedota esimerkiksi kilpailutuskustannuksiin tai siihen, että suorahankinta on tehty sillä perusteella, ettei ole olemassa kuin yksi mahdollinen toimittaja, jatkuvuuden turvaamiseen ja pitkäaikaiseen yhteistyöhön, alan tasoon nähden edullisiin hintoihin tai aiemman tarjoajan hyvään hinta-laatusuhteeseen, vaikka nämä tiedot olisivatkin paikkaansa pitäviä. Lisätilaustarpeeseen on syytä varautua ennakolta huomioimalla osto-optiot jo hankintailmoituksessa.

HUOM! Oikeuskäytäntö siitä, onko kyseessä ollut lainmukainen suorahankintaperuste, on ollut äärimmäisen tiukkaa. Tyypillisesti on vedottu siihen, että suorahankinta on tehty sillä perusteella, ettei ole olemassa kuin yksi toimittaja, joka voi toteuttaa ko. hankinnan. Tämä perustelu on mahdollista ainoastaan silloin, kun suorahankinta tehdään teknisestä tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä tietyltä toimittajalta. Se, milloin voi kyseessä olla tällainen tekninen tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvä syy, on määritelty tarkemmin hankintalain hallituksen esityksessä (108/2016) 40 § 2 momentin 2 kohdan perustelujen kohdalla (s. 134-135).

6 Kilpailuttamisen vaiheet

Tuen hakijan on otettava mahdollinen kilpailuttamisvelvollisuus huomioon myös silloin, kun palvelun hankinta aloitetaan ennen kuin Business Finland on tehnyt päätöksen tuen myöntämisestä.

Julkisissa hankinnoissa ostaminen tapahtuu aina julkisten hankintojen hankintaprosessia noudattaen. Sen keskeisimmät vaiheet ovat:

- hankintatarpeen kartoitus ja hankinnan suunnittelu
- hankintamenettelyn valinta (vain EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnassa)
- tarjouspyynnön laatiminen
- **hankintailmoituksen tekeminen HILMAan**
- mahdollisten tarjouspyyntöjen lähettäminen potentiaalisille tarjoajille/ehdokkailla
- tarjousten vastaanottaminen
- tarjousten avaaminen
- tarjousten käsittely
 1. tarjoajien soveltuvuuden arviointi
 2. tarjousten tarjouspyynnön mukaisuuden tarkistaminen
 3. tarjousten vertailu
- hankintapäätöksen tekeminen
- hankintapäätöksen tiedoksi antaminen tarjoajille, ml. muutoksenhakuosoitus
- hankintasopimuksen tekeminen

Hankintaprosessin kaikissa vaiheissa on otettava huomioon **tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu**.

7 Hankinnasta ilmoittaminen

Kaikista vähintään 60 000 euron arvoisista kilpailutuksista on ilmoitettava HILMA-ilmoituskanavalla osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi.

HILMA on maksuton sähköinen ilmoituskanava, jossa ostajat ilmoittavat julkisista hankinnoistaan. HILMA-ilmoituksen **julkaisemisen jälkeen** hankintayksiköt voivat lisäksi pyytää suoraan tarjouksia haluamiltaan yrityksiltä. HILMAssa ilmoittamiseen liittyvä neuvontaa antaa Edita Publishing Oy/Julkiset hankinnat (puh. 020 450 2283, sähkö-posti: julkiset.hankinnat@edita.fi).

8 Hankintapäätös

Hankintalain 123 §:n mukaan hankintayksikön on tehtävä tarjousmenettelyn ratkaisusta kirjallinen päätös. Päätös on tehtävä ennen hankinnan tekemistä.

Hankintapäätös on annettava tiedoksi kirjallisesti kaikille tarjouskilpailuun osallistuneille ja samalla on annettava tiedoksi oikaisuohje ja valitusosoitus markkinaoikeuteen.

Jos hankinta on tehty suoramarkkinana, on myös suoramarkkinasta tehtävä perusteltu päätös.

Mallipohjia kilpailutuksen eri vaiheisiin on löydettävissä osoitteesta www.hankinnat.fi

9 Hankintasopimuksen tekeminen

Hankinnasta on tehtävä **kirjallinen sopimus**. Hankintasopimus on aina tehtävä tarjouskilpailussa hyväksytyn tarjouksen mukaisesti. Ostajan on hankittava sellainen tavara tai palvelu, kuin mitä tarjouspyynnössä on edellytetty.

Business Finlandin rahoittamalle projektille kohdistettava meno, joka perustuu ennen projektijakson alkua tehtyyn tilaukseen, voidaan hyväksyä kuitenkin vain, jos tilaukseen liittyy projektin käynnistymiseen kytketty purkamismahdollisuus.

10 Poikkeukset hankintalain soveltamisesta

Hankintalain 9 §:ssä on tyhjentävä luettelo niistä palveluhankinnoista, joihin ei sovelleta hankintalakia. Hankintalakia on noudatettava sellaisessa tutkimus- ja kehittämistoiminnan hankinnassa, jossa siitä saatava hyöty koituu yksinomaan hankintayksikölle sen toiminnassa käytettäväksi ja hankintayksikkö korvaa suoritettun palvelun kokonaan (9 § 1 mom. 13 kohta). Business Finlandin rahoitusta koskevien säännösten perusteella

28.4.2020

Business Finland ei voi rahoittaa toimintaa, jonka puitteissa tehdyn tutkimus- tai kehittämisspalvelun hankinnan tulokset ovat pelkästään avoimesti hyödynnettävissä, vaan oikeuksien hankinnan tuloksiin olisi oltava yksinomaan Business Finlandin rahoituksensaajan ja/tai tämän sopimuskumppanin määrättävissä.

Vaikka hankintalain 9 § 1 mom. 13 kohdan poikkeusta voitaisiin sinänsä soveltaa myös tapauksissa, joissa hankinnan tuloksia hyödynnetään laaja-alaisesti, ei Business Finlandin rahoittamissa hankkeissa tehtävissä hankinnoissa voida tähän lähtökohtaisesti vedota. Business Finland tarkastelee tehtyjä hankintoja aina myös valtioneuvoston näkökulmasta. Näin ollen Business Finlandin rahoituksessa poikkeuksen piirissä on lähinnä sellainen tutkimusyhteistyön piirissä tehtävä hankinta, johon osallistuu yhtäältä Business Finlandin rahoituksensaaja ja tämän sopimuskumppani eli hankinnan toteuttaja. Tällaisen järjestelyn tunnusmerkkejä ovat, että osapuolet:

- osallistuvat tutkimus- ja kehittämistoimintaa koskevan hankinnan rahoittamiseen,
- jakavat riskin ko. hankinnan onnistumisesta,
- osallistuvat tutkimus- ja kehityshankkeeseen sisältyvän hankinnan sisällön määrittämiseen ja
- saavat hankinnan tulokset käyttöönsä ja hyödynnettäväkseen samassa suhteessa kuin ne vastaavat niiden työmäärä, etuja ja panoksia.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten näennäinen jakaminen tai pelkästään symbolinen osallistuminen palveluntarjoajalle suoritettuun korvaukseen eivät kuitenkaan oikeuttaisi ko. poikkeuksen soveltamiseen. Huomioitava on myös se, että hankintayksiköiden normaalit tavara- ja palveluhankinnat kuten asiantuntija-, kehittämis- ja konsultointipalveluiden hankinnat olisivat lain kilpailuttamissäännösten piirissä. Mikäli kyseessä on alihankintatyyppinen tutkimus eli selvästi olemassa olevat palvelut, kuten laboratorio-, mittaus- ja testauspalvelut sekä tavanomaiset konsultointipalvelut, jotka voidaan hankkia useammalta eri toimittajalta, on hankinta kilpailutettava normaalisti.

HUOM! Perustelut hankintalain tutkimus- ja kehittämisspalveluja koskevan poikkeuksen soveltumisesta hankintaan tulee käydä ilmi joko

1) ennen hankintaa tehtävästä hankintapäätöksestä, jossa perustellaan se, miksi hankintalaki ei tule sovellettavaksi ko. tapauksessa tai

2) sellaisesta sopimuksesta, josta tehtävä hankinta ja perusteet sille, ettei hankintalaki tule sovellettavaksi, ilmenee.

11 Lisätietoja julkisista hankinnoista

Työ- ja elinkeinoministeriön ja Kuntaliiton Julkisten hankintojen neuvontayksikkö **palvelee hankintayksiköitä** julkisiin hankintoihin liittyvissä kysymyksissä (puh. vaihde (09) 7711 ja sähköposti: hankinnat@kuntaliitto.fi).

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (www.hankinnat.fi) ei palvele yrityksiä, mutta se neuvoo kuitenkin niitä yrityksiä, jotka saavat rahoitusta tai muuta julkista tukea hankintaansa yli 50 % ja ovat näin tässä tapauksessa hankintayksiköitä.

Kun Business Finlandin rahoitusta saava yritys ottaa yhteyttä (puhelimitse tai sähköpostitse) Julkisten hankintojen neuvontayksikköön tulee yrityksen **ensimmäiseksi mainita**, että **kyseessä Business Finlandin rahoitusta saava yritys**. Näin varmistetaan palvelun saaminen.